

Kerkdienst Janskerk 31 december 2017

Lezing: Lukas 2 : 21-35

Voorganger: Harry Pals

Inleiding

In de tempel van Jeruzalem wordt de kleine Jezus opgewacht door Simeon – een Joodse man wiens naam betekent ‘hij die hoort’.

Met dat horen is hij het prototype van Jezus’ volk Israel: rechtvaardig en vroom (‘godvrezend’). En dat betekent volgens Lukas dat hij uitzielt naar een toekomst van troost en hoop voor Israel. De Geest wijst hem nu op Jezus, als een bijzonder mens van God, een gezalfde.

Simeon geeft zijn zegen, maar zegt ook: hij is omstreken, zijn weg kost ons allemaal wat...

Overweging

Heb je deze week meer tijd nodig voor de kerkdienst?, vroeg mijn geliefde aan mij. Ja, dat klopte, ik vond het lastig, het verhaal van vandaag, ik tobde erover.

De kerststal staat er nog, met Jezus in de kribbe, de beestenvoerbak. Maar Jezus zelf is vandaag alweer verder: hij ligt meteen al onder het mes van de besnijdenis, is al in de tempel van zijn volk Israel, wordt al als een omstreken mens van God de wereld in gesmeten.

Als we al dachten dat Kerst een romantisch feest is, dan volgt op de zondag na Kerst de ontzuivering. Als we al dachten dat iedereen wel van het Kerstkind houdt, dan leert deze zondag ons dat wel anders.

Jezus roept weerstand op. In de geschiedenis van de kerk en van onze westerse wereld begon dat al met het besef dat steeds verdrongen werd: dat Jezus geen christen was, ook niet de eerste christen, maar een Jood, een vrome Jood. Om te beginnen hoort hij niet bij ons, bij onze wereld, maar bij de ander. Hij begint zijn leven in de tempel van zijn joodse volk, hij heeft deel aan de doorgaande liturgie van zijn volk. Hij komt vanuit een andere, ons vreemde wereld op ons toe.

Hij wordt besneden – een Joods ritueel dat ons vreemd is en misschien wel afstoot. Wat betekent dat? Wat wil dat teken zeggen? Hij ontvangt een snee in zijn mannelijkheid, in zijn potentie, zijn eigenmachtigheid: daarmee wordt hij *toegesneden* op wat God zo graag van mensen wil. Uitverkoren dus – ook al zo’n irritant begrip; ben je dan beter dan anderen? Nee, het is beslist geen voorrecht, maar een opdracht – kijk maar naar wat Simeon over hem en Maria zal zeggen. Het is zijn opdracht om zijn traditionele naam te doen: Jezus, Jehoshua, Jozua: ‘de Eeuwige bevrijdt’.

En dan dat vreemde offerritueel, dat wij niet kennen. Er is bloed gevloeid, en bloed heeft in de Joodse traditie met het geheim van het leven te maken, daar moet je met eerbied mee omgaan, die periode moet je bewust, met een ritueel afsluiten. Dat heeft in oorsprong niets met vrouwonvriendelijkheid te maken – in de latere traditie wel, maar eerst is het een uiting van behoedzaam omgaan met het leven.

En dan is er dat speciale ritueel voor de positie van de oudste zoon, ‘die de moederschoot opent’ – wat ook voor Jezus geldt. Die eersteling is in de Joodse traditie bestemd voor God, toegeheiligd, toegewijd aan de Eeuwige. Dat is afkomstig uit het harde verhaal over de oudste zonen van de Egyptenaren, die bij de bevrijding van Israel uit dat slavenhuis ten offer vielen aan de onderdrukking door hun ouders. In Israel worden daarom deze oudsten vrijgekocht voor het leven door een speciaal offer. Offer wil altijd zeggen: plaatsvervangend: een dier neemt jouw plaats in. Zoals bij het offer van Abraham, die niet Isaak, maar een dier offerde. Zo wordt offer het beeld dat je de ruimte krijgt om de Eeuwige *met heel je leven* te dienen.

Zo ligt Jezus daar in het midden - en dan ligt hij opeens in de liefdevolle armen van een diepgelovige, hopende man, Simeon (er duikt ook een vrouw op, Hanna, maar dit jaar concentreren we ons in deze cyclus op Simeon).

Hij wordt getekend als een voorbeeldige Jood: rechtvaardig (‘tsaddik’), toegewijd / vroom / Godvrezend en dus goed-Joods in verwachting levend: moed, bemoediging-die-troost voor Israel

verwachtend, culminerend in de Messias. Hij staat daarvoor open omdat hij leeft op de adem van God, heilige geestesadem. Die tilt hem boven zijn eigen beperkte grenzen uit.

Hij ziet iets bijzonders in dit kind: grote woorden als bevrijding en vrede spreekt hij. Wat ziet hij dan? Dat wordt opgeroepen door de geschiedenis van verwachting waarin hij als goede Jood leeft. Hij ziet in Jezus de bijzondere mens van God die hij uit de geschiedenis al kent, de mens die deze verwachting komt vervullen.

Maar dat is niet alleen mooi en vredig, het is eerder een onthullende, bittere werkelijkheid. Jezus is een licht, een teken – maar door dat te zijn roept hij ook weerstand op, is hij omstreden, een struikelblok. Hij onthult wie wij zijn, en dat is niet fijn. Als je Jezus tegenkomt wordt wel duidelijk wie jij bent, zegt Simeon a.h.w. Er vindt ontmaskering, onthulling plaats.

Dat geldt voor de grote volkerenwereld: aan het leven van Jezus wordt duidelijk dat het grote volkerengedoe van koningen, slagvelden en onderdrukking niets voorstelt, dat dat vol onrecht en onderdrukking zit. Israel krijgt eer, ontvangt haar gelijk, als Gods (zeg maar) *pilot* op aarde, proeftuin hoe de Eeuwige de schepping bedoeld heeft.

Maar dat van die tegenspraak geldt ook binnen de kleinere kring: allereerst van Jezus' eigen volk Israel, maar ook voor allen uit de kring van zijn volgelingen, ook voor ons: 'val en opstanding' (beide in enen), onthulling van wat in ons hart leeft. 'Aan hem wordt heel ons leven openbaar', klinkt het in een lied van Schulte Nordholt, nota bene geschreven voor de Goede Vrijdag...

Jezus sluit niet naadloos aan bij onze verwachtingen. Jezus stoort ons – ik zou zeggen: in onze idealisering en vrome wensen. Je kunt niet van idealen leven, na Kerst niet en aan het begin van een nieuw jaar niet: idealen over je eigen voornemens of idealen over een betere wereld - dan val je hard op je gezicht. Wij zijn maar gewone feilbare mensen, ook wij christenen; en onze wereld, ook onze westerse wereld, zit vol weerstand tegen de menselijkheid van Jezus.

Bij dat laatste denk ik aan de vluchtelingen die nu al voor de 3^e winter weggestopt zijn in kampen op de Griekse eilanden. Wie hen werkelijk in het gezicht kijkt, ziet de ontmaskering van ons Europa. Wie een uitgekleeft mens opneemt, neemt mij op, zegt de volwassen Jezus – en dat doen we als Europa niet.

Ik denk ook aan ons eigen leven – niet zozeer aan de goede voornemens voor een nieuw jaar, die zomaar weer vervluchtigen; dat is een onschuldig ritueel. Ik denk aan onze, aan ook mijn slordige omgang met het geloof in Jezus als de nieuwe mens, de echte werkelijkheid van onze wereld: geloof ik het echt met mijn leven, helemaal?

Dat is de ernst van het nieuwe begin in Jezus. Dat heet in bijbeltaal *profetisch realisme*: de weg van Jezus is omstreden, roept strijd op die we niet kunnen ontlopen, strijd in onszelf, strijd in de samenleving, inzet. Maar het is open, het nooit alleen maar strijd, het is ook belofte en hoop. En het is al helemaal nooit wij-zij, wij de goede tegen zij de kwaden; wie zichzelf in Jezus' licht kent weet beter.

Het maakt me onrustig, dit verhaal. Ik zie het indringend voor me: daar ligt Jezus – niet alleen in de armen van Simeon, maar in *onze* armen. Wat doen we met hem? Mag hij groot worden, ons meenemen op zijn omstreden weg?

Soms breekt Gods licht door, als we hem achterna gaan. Zo moge het zijn.